

מאימתי פרק ראשון תענית

יד.

מסורת הש"ס

(א) [לעיל יב: ע"ש], (ב) [סוכה נד. וש"נ], (ג) [ב"ק פ.; ד] [נ"ל דתנן], (ד) [לקמן יט., ו] [נ"ל שש"ל באחרונות,

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא היו ממתינין אלף
 זעקין הא צעקה בפה הוא
 ומדצעקה צפה המרעה:
 (ב) תוס' ד"ה תני כ"ו לא
 בראשונות ולא בחרטומא אמר
 רב אשי נקוט מ"עשתא בידך
 פ' הוונקט' בקוט השלישה
 מענינו: (א) ד"ה ורב יודיה
 כ' אומר רב"י דהאי עננו:

גליון הש"ס

גמרא אמר רב אשי נקוט
אמצעייתא. כעין זה נדה דף
כ ע"א:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אין פוחתין משבע
שבהן כ"א התרעות כ"ל
(ועי' לחם משנה פ"ד
מהלכות תענית הלכה יז):

מוסף רש"י

כגון חיכוך. שחין שמתחכך
האדם עליה, פרוטי"ר צלע"ו
(ב"ק פ:). מתריעין. צענו
(לקמן יט.). המטורפת.
מלשון טרף אצבא ומלשון ציפה
טרופה (לקמן יט.).

רבינו גרשום

הא שייך תיבה. דבראשנות. איכא
איכא באמצעינות איכא.
איז משום תיבה לא
שירא הוא דמילי בעצמא
קטני. כגון מחרתנין ונולין,
מילי דפרסתי כגון תיבה
שמוציאן לרחוב לא
קטני, ולעולם איכא תיבה
באחרות לא באמצעינות,
אבל כ"ד דהוי בעצמא אם
איאת דליכא באמצעינות הוי
קטני שבאילו מתפללין כ"ד,
ובאילו און מתפללין כ"ד,
אלא ש"מ דבאמצעינות איכא
כ"ד, ולא מצית לתרצוי
בא"ה באמצעינות ליכא כ"ד,
ולעולם אמרין לא דקטני
אין בין ג' ראשנות לג'
באמצעינות ב' לא לכ"ד שוין,
דהייך דבאמצעינות איכא
כ"ד ה"נ איכא בראשנות.
ולא מצית לתרצוי לא
דהני שברת מתפלל ו"ש
[בש"ץ]. דהא איכא כ"ד,
אלא מוקמלין כ"ד בייחדי
שקיבל עליו תענית צבור,
והפטוש דייחדי קובץ ברכה
לעצמו. מתחתין מני דקא.
דבאמצעינות איכא כ"ד. מיד.
אילו, אחרות, וזירות על
באמצעינות. דהיינו באמצעינות.
שבאילו אחרות באמצעינות
ונולין, אבל לכל דבריהם
זה לא שוין, בלמא דכי הויכ
דאיכא כ"ד באחרות איכא
נמי באמצעינות. ולי תימא
ו"ת ג' ושייך. למה, דה"ל
איבעי ליה למיתני שבאילו
ש כ"ד ובאילו אין כ"ד
לא שייך, דהא מה איכא
קטני, דמשמע דהוי דוקא,
דליכא בייחודי אלא להני
לכל הבריא, אבל ל"ה ד
זה שוין, דכי הויכ דאיכא
כ"ד באחרות איכא נמי
באמצעינות איז משום תיבה

והא שׁייר הציב. דבאחרונות איתא והכא ליתא דקדמתי לקמן (דף טו.) סדר תעניות כ״ד מו״אין את הציב כו' ומותצין בגמרא בהדיא מציב דליתא אלא באחרונות ומשני כי קמתי נמי מתנינן ודקמתי״א: **מילי דלענא.** מתריעין צבית הכנסת וכו״ד נמי צבית

הכנסת: **צפרהסוף**. מיצה ברחוב
של עיר: **דיקא נמי**. ללכ"ד זה
זה שוין דקמני מתנימין מה אלו
יתירות על הראשונות כו' ואלו כ"ד
לא קא חשיב גבי אחרונות: **והא מה**
אלו קסני. דמשמע דווקא: **דהא**
קסני לה צבידך פירקין. דמי ששנה
מתנימין דהכא תנא נמי דהמי והאי
ללא תנא דבאי סמיך אהתם דקמני
באחרונות מוסיפין התיבה מה שאין כן
באמצעיות: **השאה דאסיה להבי**
דמשום דקמני לה צבידך פירקין
דאמרת ללא היו שזור כ"ד נמי
דאמרת דשוין ינינה איכא למימר ללא
היו שוין דהא קפי' שזרע נמי ללא
היו דצדיקא אפי' לה צבידך פירקין
דבאחרונות איתנהו באמצעיות לא
ואיכא לתרצי כתיבולא קמא בקמייתא
דליכא כ"ד: **מאי היו עלה**. היכן
אומרה יחד: **נקוט מצינוסא צידך**.
כלומר תריך דבשלב אמצעיות היו
מתענין ומתמרת לכולהו הנך מתנייתא
מה דקמני בראשונות ולא באמצעיות
הנך ראשונות לאו ראשונות ממנש
ינינה אלא אמצעיות דאינהו הוו
ראשונות לאחרונות אבל בשבע
אחרונות לא מיתענו דכיון דשבע
ינינה לא מנו עזבנות ומיניקות למיקם
צבו והא דקמני באחרונות ולא
בראשונות הנך אחרונות אמצעיות
ינינה והראשונות ראשונות ממנש ואין
מתענין צבן ללא תקיף רגוזא כולי
האי. ואחות לשון הוא לתנא למיקרי
לאמצעיות ראשונות לאחרונות ואחרונות
לראשונות: **בשופרות**. היו עושין
ההמערות. ולשון המערה כמו תרועה
וסתם תרועה פשוטה לפניה ולאחריה
במסכת ראש השנה (דף לז.) ואחרי
מתענין בשופרות כדכתיב (במדבר י'
ותקעתם בחלוצרות וגו' מוקפת
בשופרות כדי שיכניעו לבס לקול
השופר ויהיו נרתעים מחמתאס.
ואשש ברכות שהיו מוסיפין ציוס
המעיות היו מוקפין על כל ברכה
יצא אחת שהן י"ח המערות: **רצ**
יהודה אמר. מתענינה אצני בקול
י.ס. היו צועקים עננו עננו עננו
עננו אלהי אברהם עננו עננו אלהי
יחזק עננו עננו אלהי יעקבצענו

הכל כפי שאומרים בסוף הסליחות אבל ענו ותפלת תענית
ותפלה קרי ליה התרה דאי בשופרות מריעין מיבעי ליה. ומאן
התרות וקא פריך מן וסימן לדבר יריחו ואם אינא ליפריך בה
אין פוחסין מו' העניות. בתחרות: שמונה עשרה הפרעות. ש
וסמין לדבר. שלא תטעה אם התרה הזו תרועה או תפלה:
מתריעין כדי שיענו כדרך שענו ביחורו על ידי שופרות תחבי
אלא בשופרות כולי עלמא וכו'. דהא מתריעין דקדמי הכא ב
במתריעין דאחרין בעלמא על שאר פורעניות מ"ס ענו נמי
אבל בענו לא: חגב. ארצה כתרומתו: צירעה. עוקצת את
בכותל: הא צוקא צפה היא. אלמא דעקת פה לא קרי ליה
פה לאו שמה התרה ואידך סבר כו': גייס. וזרין עליה:
המטורפת. כמו צי"ס טרופות (חולין דף סד.). שהולכת וגדה ו
ולא יצאקה. תפלה שאין אנו בטוחין כל כך שחשילי תפתלנו ונ
לעזרה דקאמר תנא קמא מתריעין דמשמע בקול רם ואמר ליי

כ"ד, אלמא ש"מ דכי הוה באחרונא איבא כ"ד ה"ג איבא כ"ד באמצעיתא. השתא דאיתא להכי. דא [בין] לה ויחידא. כלומר, לעולם באחרונא איבא כ"ד ובראמצעיתא, והא דלא קאני בשבילי קאני לה באיך באחרונא איבא כ"ד באמצעיתא. והא קאני אין בין שלש ראשונות ודא קאני בשבילי. וכל דבריהם זה וזה שוין, דכי היכי דבאמצעיתא לויא כ"ד ה"ג בראשונות, ומצינו לאוקמי הא בענין דקאמיא דליבא כ"ד באיך, דאין יחיד קובע בריבא לעצמו. קאמו אמצעיתא בידך. כלומר, תא דא בראשונות לא באחרונות, בארשונות לא דאיתא תיך רוגזא, ובארשונות דקסי שלש ראשונות. ולא דא קדתי מעתהו בראשונות ולא באחרונות היינו אמצעיתא שהן ראשונות לאחרונות, ולא בענין באחרונות היינו אמצעיתא שהן אחרונות לאראשונות, לא בארשונות ממש, והא קדתי באחרונות, היינו ראשונות ממש. היינו אחרונות ממש שהן שלש עשרה, והא שלש שהיהדיים שוין. והנה תהרהר דהוה בכינויאי. ובחן "ג' תרעות. כדאמינן בפירקין דלקמן, דברכרבה ראשונה אמר לן מריצין, שמוח בכרכה ראשונה מריצא חושבני ג', וכן ככל אלו, דברכת ראשונה תרעותא אהי. והתקין. שמוח בכרכה. מה עקבה. מה עקבה. ולא הוה מריצין לא עקבה, דבאמצעיתא בראשונות ותרעותא.

והוא שייר תיבה אי משום תיבה לאו שיוורא
הוא מילי דצינעא קתני מילי דכפרהסיא
לא קתני אמר רב אשי מתני' נמי דיקא קתני
מה אלו יתירות על הראשונות אלא שבאלו
מתריעין ונועלין את החנויות אבל בכל
דבריהן זה וזה שוין וכ"ת הכא נמי * תנא
ושייר והא מה אלו קתני ותסברא מה אלו
דווקא הוא והא שייר לה תיבה אי משום
תיבה לאו שיוורא הוא משום דקא חשיב
לה באידך פרקא השתא דאתית להכי
עשרים וארבעה נמי לאו שיוורא הוא קתני
לה באידך פירקא מאי הוי עלה אמר רב
שמואל בר ססרמאי וכן אמר רב חייא בר
אשי אמר רב בין גואל לדופא ורב אשי
אמר משמיה דרבי ינאי בריה דרבי ישמעאל
בשומע תפילה והלכתא בשומע תפלה:
תני חדא עוברות ומיניקות מתענות בראשונות
ואין מתענות באחרונות ותניא אידך מתענות
באחרונות ואין מתענות בראשונות ותניא
אידך אין מתענות לא בראשונות ולא
באחרונות * אמר רב אשי * נקוט אמצעייתא
בידך דמיתרצון כולהו: מה אלו יתירות
על הראשונות אלא שבאלו מתריעין ונועלין
את החנויות: במאי מתריעין רב יהודה
אמר * בשופרות ורב יהודה בריה דרב
שמואל בר שילת משמיה דרב אמר
בעננו קס"ד מאן דאמר בעננו לא אמר
בשופרות ומאן דאמר בשופרות לא אמר
בעננו והתניא אין פוחתין משבע ואי תעניות
על הצבור שבהן י"ח התרעות וסימן לדבר
יירחו ויירחו שופרות הוה ותיובתא למאן
דאמר בעננו אלא בשופרות דכולי עלמא
לא פליגי דקרי לה התרעה כי פליגי בעננו
מר סבר קרי לה התרעה ומר סבר לא קרי

לא שׁוּרָא הוּא דְּהָא קִתְּנִי לֵה בְּאִידֵךְ פִּירְקָא, וְהוּא הִדְקִידְסוּ
מִנִּי לְמִרְוִי כְּלֻעִיל מִלִּי דְּפִרְסִיקָא לֹא קִתְּנִי:
תני דְּהָא מִתְעֻנָּת בְּרֵאשׁוֹנוֹת וְלֹא בְּאַחֲרֹנוֹת וְתַנּי אִידֵךְ מִתְעֻנָּן
בְּאַחֲרֹנוֹת וְלֹא בְּרֵאשׁוֹנוֹת וְתַנּי אִידֵךְ אִידֵךְ מִתְעֻנָּן לֹא בְּרֵאשׁוֹנוֹת
וְלֹא בְּאַחֲרֹנוֹת ⁽³⁾ נִקְסוּ מְצִיעֶתָּא

בידך. פירש הקונטרס השלש
 תעניות אמנעיות צידך דבאותן
 תעניות עזירות ומיניקות מתענות
 וה"ק מתענות בראשונות פ"י בראשונות
 ר"ל אמנעיות דהם ראשונות לאחרונות
 שהיו חמורות אבל לא בראשונות
 דפשיט ולא מני עבדי להו והא דקמני
 בחרונות ולא בראשונות האי אחרונות
 היינו אמנעיות וקרי להו אחרונות
 שהם אחרונות מן הראשונות בתחלה
 ונחזיק שלש תעניות וכן בשניה
 שלש אבל אין מתענות בראשונות
 שהם קלות והא דקמני לא בראשונות
 ולא בחרונות כלומר לא בשלש
 הראשונות הראשונות ממש ולא
 בשש האחרונות האחרונות ממש
 אלא דווקא באמנעיות:

ורב יתודה בריה דרב שמואל
 בר שיית משמיה דרב אמר
 עננו. אומר הר"י (א) והאי עננו
 לא ר"ל עננו שחפלת מענית אלא
 ענינו שאומרים צלקיות וציוס
 הכפורים עננו אצינו עננו אבל
 עננו דתפלה לא קאמר דלא שגשג
 ראשונות נמי אמר לו:
ובתן י"ה תרעות וסימן **דבר**
 יריחו. פירוש שציריחו עשו
 כן שהקיפוה ז' ימים והיו תוקעין
 בכל יום כמו כן תקנו בתעניות ובכל
 תענית מוסיפין שש צרכות ועל כל
 צרכה תוקעין מריעין ותוקעין א"כ
 היינו י"ח תרעות:
מתריעין **עוורה**. פי' שיצואו
 לעזור לעיר וכו'
 ומתריעין צפה פירוש והאי תרועה
 ר"ל מתריעין צפה דאין להמיר
 תרועה בשופר בשבת:

מ"ד בשופרות אבל בעננו לא
 ונ"ז ח' כוכד' חגב' זכוב וצירעה
 עין אלא צועקין ^(ה) מרצעקה
 על אלו מתרעין בשבת על
 פת בים ר' יוס' אמר לעזרה
 ויהודה נשיאה הוה צערא
 גזר

אפי' בראשונות ואפי' יחיד אוקיימנא דלומרה בשומע תפלה.
פרש ענו של תפלה תענית משבש דלא קמין בשמין שון י"ח
י"ח תפלות של שמונה עשרה ברכות מי איכא בשבע תעניות:
מוסיפין ו' ברכות מ"ח עד כ"ד ולכל אחת שלש תרועות:
חור. דכתיב זה שופרות. לישנא אחריינא סימן לזכר כלומר לכן
ושמע ו' ויתקעו בשופרות וגו' וכתיב (סי) ותפול החומה תחתיה:
ותינתן צדדין בתעניות בשופרות: כל פלגין צענו. כי פלגי
געה והאי דקתי בעלמא מתרעין צענו ופלגי דלמר בשופרות
שאלדס: יושוין. נכנשין צעיני ונחוטמו: חיכוך. כמו נתחך
תרעה: תנאי היא. האי תנא דשאר מיני פורעניות סבר לעקת
הבר. המתפשט ויוצא לחוץ לשטוף את השדה ואת הצמים:
ידה להיטבע צמים: לעורה. עוקקין לבני אדם שיבואו לעורם:
ק עליהן בשבת. אלמא לעקת פה קרי התרעה מפי מורי. ל"א
רבי יוסי לעורה שיהו מתפללין כל אחד בציתו לעורה בעלמא:
גזר

בית דין גרוזין עור כו'. מרתיעין דתני כבמת' כיצד הוא, רב יהודה אמר התרעה בשופר, שש
ומשבין (עלה) דור, אפי' פוחחין משבע עתונות על הציצוק וכוכן בשם החירות, וסימן לרבר
הזה. ונתעבן בשופר דברי חלל התרעה היה, כ' פלגי בעניניו, רב יהודה כב ענינו אל חלל
הזה. ו**תוב** מחבנין עליה, ושאר כל מיני פוחחין המתרשעות על העולם כנון חיטון הגב וכוכן
ועקרבס' אל מי מרתיעין אל צועקת, ורדת ענינו צעקה היא, ואם תאמר ענינו התרעה הנה
היכי קאני צועקת ולא מרתיעין. ונתעב' נאי היא, ש' תנא שקודע ענינו התרעה, הנחן (בפיקרין)
על ציר שהפיקה גייס דא נהר עלו הספינה המספרת בים, ר' י' אומר לעודר תאני על ציר
לכל למינה. ואם שבת היא ושופר בשם אסור, אלא בענינו, ויחזיק מרתיעין בשבת, ש'

עין משפט
גר מצוה

עַד אַ מִי פֿ'ג מַהֲלֵ
תַעֲמִיז הַלֵּכָה הַ טוֹשׁ"ע
א"ח סִימָן תַּקְעָה סַעֲפִי הֵ:
עו ב מִי שֶׁס הַלֵּכָה ז
טוֹשׁ"ע שֶׁס סַעֲפִי ד:
עו ג מִי שֶׁס פֿ"ב הֲלֵ יג
טוֹשׁ"ע שֶׁס סִימָן תַּקְעוּ
סַעֲפִי הֵ:

עַד ד' מַיִי שֶׁם הַלְכָה י
טוֹשֵׁעַ שֶׁם סַעֲיָף ט:
עַמּוּ ה' מַיִי שֶׁם הַלְכָה ט
טוֹשֵׁעַ שֶׁם סַעֲיָף ז:
פ' ו' מַיִי פִּיֵּא שֶׁם הֵל' ו
טוֹשֵׁעַ שֶׁם סִימֵן תַּקְעוּ
סַעֲיָף יג' וְסִימֵן רַפָּח סַעֲיָף
ט:]:

רבינו חננאל

אמר רב אשי, דא דייקת
מנתייבא דייק מנתייבא, דקנתי
מיה אילוי תיורת על
הראשונות, וכל שכלול
מלתי ועלילי החתיבה וזה
כל דבריהם זה וזה שוין.
אמר קמעת שריא קמעת,
ומאי שריא שריא (היינו, שכן
היכה, דלא קנתי ומוציאין
החתיבה אללא אמרנתי וזה
היינו, כשם ששלי החתיבה
שוין כ"ד ברכות, ולעולם
אין כ"ד מפתליין באמצעות
כ"ד ברכות. ודחינן, חתיבה
היא שרואה הוא, קנתי
באוד פקדן סדר דקנתי
כיצד מוציאין החתיבה, תנה
פפרש תכלית החתיבה
מוציאין את החתיבה ואמרנן,
השתא דאדחת להכי, גם
השינוי, שני ביה נמי,
ואומא קמקנתי סדר דקנתי
כיצד אמרפשי כ"ד ברכות,
שנא חידא קנתי חתיבה
מירי. וזו שינוי היא ולא
סמכין עליה, דאחא ברייא
מלתי, וכל שכלול אללא מוציאין
החתיבה אללא שריא חתיבות
היא, ואסקנא,
למכאח חידא מפתלי על
שנא חידא קנתי חתיבה
קויקמאן קל דכל חידא מוכרי
על שנוממ תפליה. חתי היא
עוברת ומוציאין חתיבות
בראשונות ואין מתענת
באחרות, ונתבי ואין
מתענת באחרות ואין

ממנות בראשונות, ונתן
אחד אמן מחננות ולא
באחרונות ולא בראשונות.
אמר רב שיש קטן
במצעיתא בידך, כי תתעני
בהן, ומציתיה אכוליה. ו
הא דקתני בראשונות ומקמינן
דלבי של כל אמצעות, דלבי
שכב אמצעות, ונני של
אחרונות) הני של אמצעות
הראשונות מני שכב וננו.
ואמצעות דקתני מתעני
הן של
אמצעות, דלבי של
הראשונות האמצעות
האחרונות מיקרי. וביחיא
דקתני אמן מחננות ולא
בראשונות, (בראשונות)
מנח שני שלש ראשונות,
אמן באחרונות, (באחרונות)
מנח שני (ו') (אחרונות),
מכלל [משל] (ראשונות)
אמצעות) מחננות, דלבי
שלש שני לומר דכולהו
מודא אמצעות דמתעני.
וישמינן. כבורות ומיניק.
מחננות חט באוכל
שנית ולא שכב אחרונות.
אין חזרין חטנית
בתחלה בחמישי כ' עד ו'
ויס' אומר כשם שאל
השנית ולא הראשונה.
הנהיגו כד' אלו וינו

הוא דרב אמרו התרעה כענינו.
יריחו, והתרעות יריחו בשופר
ורב סבר ענינו נמי התרעה
וצרעה ויתשים ושילוח נחשים
אז ענינו התרעה והיא הצעקה,
(ארא) על אלה ליריען בשבת
הה, והא הכא התרעה בשופר
דקרי לענינו התרעה, ש"מ.

ורצו ופרעין, ולרח ברכות
יריחו בשופר, והוא ומגנס
תעניתא. הני דקתי במתניתין.